

Witold Hensel, Boško Babič

Debrešte (Jugosławia, SR Macedonia)

Informator Archeologiczny : badania 8, 300-302

1974

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

nej, w rejonie użytkowanej dziś jeszcze starej studni średniowiecznej /"Orto della Mennola"/. Wstępny sondaż diagnostyczny wykonano tu już w 1973 roku, obecnie natomiast prowadzono eksplorację na obszarze 1,5 ara.

Stanowisko charakteryzuje obecność licznych warstw archeologicznych w układzie pionowym. Wyodrębniono 10 warstw, zawierających pozostałości osadnictwa od schyłku epoki brązu aż po czasy nowożytne. Szczególnie dobrze udokumentowane jest osadnictwo z wczesnej epoki żelaza, okresu kolonizacji greckiej oraz wczesnego i późnego średniowiecza. Odkryto liczne konstrukcje kamiennych domostw, odcinki drogi, cysterne, kanały odpływowe, a także interesujący zespół konstrukcji i zabytków średniowiecznych, związanych z produkcją żelaza. Bardzo obfite materiały ceramiczne oraz liczne zabytki ze szkła, terrakoty i metalu /w tym: kilkudziesięciu monet/. Zarejestrowane w ramach ściśle określonych poziomów osadniczych, stanowią one niezwykle cenny, a dla południowej części Półwyspu Apenińskiego wręcz unikalny materiał do systematycznych studiów nad osadnictwem i kulturą południowej Italii we wczesnym i późnym średniowieczu.

Badania mają charakter kompleksowy. Równocześnie z pracami wykopaliskowymi prowadzi się systematyczną kwerendę źródeł pisanych oraz studia architektoniczne. Materiały przyrodnicze z wykopalisk studiowane są przez specjalistów. Prowadzi się także badania fizykochemiczne zabytków, zarówno w Centralnym Laboratorium IHKM PAN w Warszawie jak i w Consiglio Nazionale delle Ricerche w Rzymie. Wykonuje się dokumentację fotogrametryczną. Z archeologami współpracują w terenie także geofizycy z Politechniki w Neapolu.

DEBREŠTE /Jugosławia, SR Macedonia/

Muzeum Narodowe
w Prilepie
i Instytut Historii Kultury
Materialnej PAN
w Warszawie

Badania prowadziło Muzeum Narodowe w Prilepie i IHKM PAN pod kierunkiem prof.dr. Witolda Hensla i Boško Babiča. Pracami w terenie kierowała dr Jadwiga Rauhut. Prace wykopaliskowe trwają od 1964 r. Okres rzymski i wczesne średniowiecze.

Twierdza "Gradiszcze" znajduje się w pobliżu wsi Debrėste, w odległości 26 km na północny-zachód od Prilepu. Stanowisko to o powierzchni około 3 ha zajmuje naturalne wzniesienie otoczone mokradłami, a jego

wysokość w stosunku do otoczenia wynosi od 2 do 3 m. Już w pierwszych wiekach n.e. funkcjonował tu wojenny obóz typu kastel. Jego znaczenie było uwarunkowane przede wszystkim dogodnym położeniem na znanym trakcie handlowym łączącym Saloniki z Adriatykiem. Twierdza otoczona była grubymi murami. Do ich budowy użyto łupanych kamieni i płyt marmurowych wiązanych zaprawą. Do linii muru przylegało 5 wież wybudowanych na planie prostokąta, koła i wieloboku.

Prace miały na celu rozpoznanie charakteru i stratygrafii osadnictwa we wschodniej części twierdzy, w najbliższym sąsiedztwie głównej bramy. Łącznie przebadano powierzchnię 1.025 m², nie osiągając na żadnym z wykopów calca. Na wszystkich odcinkach w górnym poziomie, na głębokości 0,40 - 0,70 m od powierzchni zalegały pochówki szkieletowe. Ogółem odsłonięto 20 grobów. Znaczna część pochówków posiadała obstawy z kamieni, cegieł i dachówek, którymi jednocześnie wykładano niekiedy dno jamy grobowej. W tym samym celu wykorzystywano resztki istniejących murów, w których po wybraniu części kamieni robiono jamę grobową. Kamieniami przykrywano także szkielety. Zmarłych układano w pozycji wyprostowanej, głową na zachód. Ręce były lekko zgięte w łokciach i złożone na miednicy, częściej jednak prawa ręka znajdowała się na miednicy, a lewa w okolicy żeber.

W czterech grobach znaleziono wyposażenie grobowe. Był to pierścień i zdobiona bransoleta wykonane z taśmy z brązu, dwie srebrne zausznice winogronowate, pojedyncze i segmentowe paciorki szklane oraz dwa noże. Lokalizacja jam grobowych, z których część zalegała bezpośrednio nad murami lub w ich obrębie pozwala przypuszczać, że badany teren w X-XI w. był użytkowany na cmentarz.

Z wcześniejszej fazy, prawdopodobnie z VI-VII w. pochodzą dwa inne groby. Prostokątne w zarysie ściany jam grobowych były zagłębione około 1 m i w dolnej części wymurowane kamieniami, a powyżej wylepione zaprawą. Sklepienie tworzyły płyty ceglane ułożone na zaprawie. Wnętrze jednego z grobów było całkowicie puste, w drugim znajdował się naruszony szkielet zmarłego.

Wcześniejszą od cmentarzyska z X-XI w. fazę osadnictwa reprezentują fundamenty kamienne. Na jednym z sektorów odsłonięto częściowo mur wykonany z kamieni różnej wielkości, płytek ceglanych i dachówek układanych warstwami na zaprawie wapiennej. Okres jego budowy przypada na IX-X stulecie. Współczesne wydają się być także inne fundamenty kamienne bliżej niezidentyfikowanych budynków.

Do ciekawszych przedmiotów znalezionych w warstwach kulturowych należą: krzyżyk ołowiany, bransoleta szklana, płytki ceglane z posadzki, fragment naczynia "terra sigilata", liczne różnokształtne ciężarki gliniane oraz całe naczynie typu flaszwatego.

Tegoroczne prace potwierdziły wielofazową zabudowę badanego stanowiska. Ze względu na dobrze zachowane mury kamienne z okresu rzymskiego

i wczesnośredniowiecznego oraz pochówki szkieletowe wydaje się wskazane poszerzenie wykopu w kierunku zachodnim i północnym w celu ustalenia zasięgu cmentarzyska i jego chronologii oraz identyfikacji odkrytych tylko częściowo kamiennych budowli.

DEIR el-BAHARI /Egipt/

Polska Stacja Archeologii Śródziemnomorskiej w Kairze i P.P. Pracownie Konserwacji Zabytków w Warszawie

Badania archeologiczne prowadziła Polska Stacja Archeologii Śródziemnomorskiej w Kairze; prace konserwatorskie - P.P. Pracownie Konserwacji Zabytków w Warszawie. Udział wzięli mgr J. Karkowski, mgr M. Michałowska, mgr A. Niwiński, mgr inż. arch. Z. Wysocki. Finansowała częściowo Polska Stacja Archeologii Śródziemnomorskiej w Kairze, częściowo rząd egipski. Czternasty sezon badań. Świątynia z okresu XVIII dynastii.

Wykopaliska archeologiczne i równocześnie prowadzone prace rekonstrukcyjne w świątyni królowej Hatszepsut obejmowały studia nad elementami architektonicznymi górnego tarasu, dokumentację rysunkową i fotograficzną dotychczas zrekonstruowanych partii budowli, klasyfikację wszystkich fragmentów w lapidariach w celu ustalenia ich lokalizacji. W ramach tematu pierwszego przygotowane zostały projekty rekonstrukcji południowej ściany górnego dziedzińca i ściany wschodniej westybulu Re-Hor-achty /J. Karkowski/ oraz katalog napisów na kolumnach poligonalnych /A. Niwiński/. W toku prac ustalono lokalizację dla ponad stu bloków nie należących do wyżej wymienionej świątyni.

Kontynuowano badanie materiałów architektonicznych, inskrypcji i ostrakonów pochodzących ze świątyni Tomesa III. W 1974 r. ukazał się tom pierwszy serii wydawniczej "Deir el-Bahari" opracowany przez M. Marciniaka "Deir el-Bahari I. Les inscriptions hiératiques du temple de Thoutmosis III", oraz oddano do druku tom drugi: J. Lipińska "Deir el-Bahari II. The Temple of Thutmosis III-Architecture".

W dalszym ciągu prowadzono prace odczyszczające na terenie świątyni Mentuhotepa. Natrafiono przy tym na doskonale zachowany warsztat perukarski. Na jego wyposażenie składają się przede wszystkim alabastrowe dzbany zawierające ludzkie włosy, peruki w różnym stanie przygotowania, liczne przybory fryzjerskie i perukarskie oraz drewniany model głowy. Planuje się osobne opracowanie tego zespołu zabytków w przyszłym sezonie.